

Η ΔΟΞΑ ΤΩΝ ΨΑΡΩΝ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Γ. ΑΝΔΡΙΑΝΑ

ΟΤΑΝ ΦΤΑΣΕΙΣ στα Ψαρά, το πρώτο πράγμα που θα σε εντυπωσιάσει, μόλις δρασκελίσεις τη σκάλα του караβιού, είναι το μνημείο πεσόντων. Τα βήματα σου θα σε οδηγήσουν κοντά του και αυθόρμητα η ματιά σου θα αγκαλιάσει το ανάγλυφο της «Δόξας». Τα χείλη σου θα σιγοψιθυρίσουν το επίγραμμα του Σολωμού: « Στων Ψαρών την ολόμαυρη ράχη», που είναι χαραγμένο στο άψυχο μάρμαρο και θα διαβάσεις στη σειρά τα ονόματα των πεσόντων, χωρίς καμιά ιδιαίτερη προσοχή και διάκριση, αν ο νεκρός είναι γνωστός ή άγνωστος ήρωας. Από τους 402 φονευθέντες στο Ολοκαύτωμα των Ψαρών, που μνημονεύονται, πουθενά δεν θα βρεις γραμμένα τα ονόματα των υπολοίπων 5.000 νεκρών, 3.000 απαχθέντων ή εξαφανισθέντων και 100 τραυματισμένων, ίσως γιατί θα χρειαζόταν αναρίθμητα τέτοια μνημεία για να χαραχθούν στις επίπεδες επιφάνειες των όλοι αυτοί που έδωσαν τη ζωή τους για την λευτεριά.

Ο Γεώργιος Μπονάκος, στον οποίο ανατέθηκε, το 1932, η κατασκευή αυτού του μνημείου από την Αδελφότητα Ψαριανών, δεν το άφησε γυμνό, αλλά στο πάνω μέρος χάραξε με τη σμίλη του τη Δόξα, την οποία και θα σκιαγραφήσουμε για όσους δεν την έχουν δει από κοντά.

Η Δόξα των Ψαρών έχει μέσα της ένα μοιρολόι και απόηχους μακρινούς από τις ωδές του Κάλβου και τους στίχους του Σολωμού, κάτω από τους ήχους των κανονιών ψιθυρίζει και λέει τον πόνο της στις νύχτας τη σιγαλιά.

Μ' αυτό το πνεύμα πρέπει να είδε ο χαρακτήρας τη Δόξα του, για να μην την αδικήσει επάνω στο άψυχο μάρμαρο, θα πρέπει να διέσπασε το φράγμα του φόβου προς τα πίσω, γιατί η ανθρώπινη ψυχή πάντα έχει το ίδιο πάθος να κινείται μεταξύ ζωής και θανάτου.

Το γλυπτό της Δόξας εκφράζει αυτά τα δύο συγκλονιστικά γεγονότα: τη ζωή , τον θάνατο , μόνο που η αλλαγή γίνεται μέσα στο πέρασμα του χρόνου, γι ' αυτό η έκφραση του χρόνου κρατά μια μεγάλη απόσταση που ο καλλιτέχνης την προσδιορίζει επικοινωνώντας με τα ατομικά του συναισθήματα, που πιστεύει ότι απηχούν και στα ευρύτερα στρώματα του λαού.

Το έργο είναι χωρισμένο σε τέσσερις ενότητες : στη ζωή, στο θάνατο, στη θλίψη και τη Δόξα. Οι δυο πρώτες προσδιορίζουν τον προπατορικό κύκλο: «Γέννηση – Ανάσταση», η θλίψη που δίδεται από τον χαρακτήρα στην έκφραση του προσώπου, καθώς η Δόξα περπατά με σπινθηροβόλο βλέμμα και ατενίζει μακριά, μέσα σ' έναν κόσμο δικό της , είναι σαν να παρακολουθεί τα διάφορα επεισόδια στο πεδίο της μάχης, σαν να μελετά την καταστροφή, όπως τη ζει ο εαυτός της και οι άλλοι.

Στην τελευταία ενότητα, ο γλύπτης μας παρουσιάζει τη Δόξα εντελώς λυρική να ταξιδεύει με το εσωτερικό της καράβι στα απέραντα πελάγη, σε ακρογιαλίες και νησιά, να τραγουδά τα χαμένα παλικάρια, δεν θρηνεί πια, δεν τα μοιρολογά, αλλά τα υμνεί μέσα από μια ηρωική διάθεση, που αφήνει να ξεχειλίζουν όλα τα ποιητικά της λόγια, για νιάτα , την ορμή στη μάχη, για τη λευτεριά, που νοιώθει να της τρώει τα σωθικά.

Γιορτάζει το ολοκαύτωμα και μεγεθύνεται , γίνεται στον ουρανό ένα φωτεινό πυροτέχνημα που σκάει και τον γεμίζει με γιορταστικά χρώματα.

Μοιράζεται τη μοναξιά της με θρίαμβο της πάλης για την Νίκη μετά από την αντάρα στην Ολόμαυρη Ράχη, ζητωκραυγάζει τους ήρωες Ψαριανούς, μελοποιεί κάθε κατόρθωμα τους και περπατά ακούραστη ατέλειωτα χρόνια , μέρα νύχτα, πάνω στα ματωμένα από θυσία χώματα του νησιού μας.

Μέσα από αυτό το υπέροχο δράμα, τα αληθινά απολογητικό και συνάμα μικρό, η Δόξα προβάλλει όλη της την μεγαλοπρέπεια, με μια δόνηση εσωτερική, μ ' έναν βιωμένο ιστορικό λόγο, αλλά και συμπυκνωμένο, ώστε δίνει επαρκώς τον συμβολισμό που ο Σολωμός και ο Γύζης, πρώτοι οραματίστηκαν, και ο Κεφαλληνίος γλύπτης ενσάρκωσε με την δεξιοτεχνία της σμίλης του πάνω στο πεντελικό μάρμαρο.

Η δόξα των Ψαρών, στεφανωμένη με αμάραντο της ιστορίας στεφάνι, περπατά και μελετά τα χαμένα της παιδιά και θα μείνει αιώνια στη Γη, που τη γέννησε, για να θυμίζει σε όλους τους Έλληνες , ότι οι Ψαριανοί δεν γνώρισαν σκλαβιά, γιγαντώθηκαν στο ξερονήσι τους και έμειναν ελεύθεροι στον χώρο του ελληνικού Αιγαίου, φρουροί και υπερασπιστές, εφάμιλλοι πολεμιστές και Ναυμάχοι των Σαλαμινομάχων. Φύλαξαν τις Θερμοπύλες του Αιγαίου και παράταξαν τα καράβια τους, για να διαφυλάξουν , σαν άλλοι Σαλαμινομάχοι, τις ελληνικές θάλασσες από κάθε τουρκική επιβολή.

Σήμερα το Πολεμικό μας Ναυτικό, στον ίδιο χώρο , ξαναφυλά , όπως τότε οι Ψαριανοί πυρπολητές την ίδια θάλασσα, το πανάρχαιο ελληνικό Αιγαίο, από τις επεκτατικές διαθέσεις των « γειτόνων» μας, και η Δόξα των Ψαρών θα δείχνει πάντοτε την πορεία που πρέπει να ακολουθούμε σ ' αυτή την περιοχή.